

ATALAR ÖĞÜT SÖYLER: EY OĞUL!

Emin GÜRDAMUR

Diyanet Aylık Dergi Yayın Koordinatörü

Kadim zamanlardan beri insanların, tecrübe ve değer yargılarını sonraki nesillere miras bırakmak hususunda iştiyaklı oldukları görülür. Bu miras kimi zaman cemiyetin bilincinden damıtılmış nasihat, kimi zaman söylence, şiir ve destan olarak tezahür eder. İnsanlığa ait en eski yazılı metinlerde, taş tabletlerde nasihat dilinin egemen olması ve bu dilin özellikle gençleri muhatap alması, nasihat tarihiyle beşeriyet tarihinin yaşıt olduğunu gösterir. Öğüt, nush, pend gibi kelimelerle de ifade edilen nasihat, temel olarak doğruluğu ve iyiliği telkin etmek, öğüt vermek, kötü iş ve düşüncelerden uzaklaştırmak anlamlarına gelir.

Ana ilkelerinden biri, “iyiliği emredip kötülükten sakındırmak”¹ olan İslam dini, vazettiği inancın ve ahlaki değerlerin toplumsallaşması, yediden yetmişe kabul görmesi ve cemiyetin kalbinde mayalanması için nasihatı asli ve sürekli bir yöntem olarak belirler. Nitekim Cenab-ı Allah, Kur’an-ı Kerim’i “öğüt” olarak nitelemekte² ve Hz. Peygamber’den de insanları doğru yola “güzel öğütle” çağırmasını³ istemektedir. Türk ve İslam edebiyatında nasihate ve nasihatnamelere ilham veren anlayış, Kur’an’dan beslenir. Özellikle Lokman’ın (a.s.) oğluna öğüt

1 Hac, 22 / 41.

2 Yâsîn, 36 / 69.

3 Nahl, 16 / 125.

verirken kullandığı, “Yavrum! Allah’a ortak koşma! Çünkü ortak koşmak elbette büyük bir zulümdür.”⁴ gibi ifadeler, ilk dönemden itibaren âlim ve ediplerin sıklıkla başvurduğu bir yöntemin doğmasına zemin hazırlamıştır. “Ey oğul” nidalı nasihatname ve pendnameler edebi, dinî ve tasavvufi pek çok konuyu ihtiva eder. Temelde hepsi de insanın olgunlaşması, kemale ermesi yönünde bir amaç taşır. Fert kemale ermeden toplumda huzurun tesis edilemeyeceği ve devletlerin, medeniyetlerin olgunlaşamayacağı bilinmektedir. Bu nevi eserlerdeki “oğul” hitabı ekseriyetle gençlere ve gelecek nesillere seslenir. Çünkü insanlar, doğruluğundan emin oldukları değerlerin, sonraki nesiller tarafından da benimsenmesini isterler. Buna en meşhur örnek, Şeyh Edebali’nin, Osman Gazi’ye verdiği ve “Ey Oğul! Beysin. Bundan sonra öfke bize, uysallık sana.” ifadeleriyle başlayan öğüttür. Genelde didaktik eserler olan nasihatnameler, teorik ahlaktan ziyade pratik ahlakı önemser, davranışları ise yapılması ve yapılmaması gerekenler diye ikiye ayırırlar. Toplumların bozulma gözlenen alanlarına mercek tutar, o alanlarda çözüm önerileri sunarlar. Bu eserlerin dinî, siyasi, tasavvufi ve içtimai şeklinde tasnif edilmesi de mümkündür.⁵

Dede Korkut Hikâyeleri: Oğul Oğul, Ay Oğul

“Dede Korkut Hikâyeleri”, Türklerin en önemli yazılı kaynaklarının başında gelir. Hakkında yeterince tarihî bilgi olmasına karşın, zamanla toplum tarafından bilgeliğin ve irfanın sembolü kabul edilir, Orta Asya’dan Anadolu’ya taşınır, Anadolu’da zenginleşir ve Dede Korkut’un şahsında âdeta tarihî bir fenomene dönüşür. Fuat Köprülü, “Bütün Türk edebiyatını terazinin bir kefesine, Dede Korkut’u öbür kefesine koysanız, Dede Korkut ağır basar.” der. Kurgusu ve diliyle emsalsiz bir metin olan “Dede Korkut Hikâyeleri”, bilginin, iyiliğin, fedakârlığın ve erdemın el üstünde tutulduğu bir mektebe benzetilebilir.

4 Lokmân, 31/13.

5 İskender Pala, *Nasihâtname*, DİA, c. 32, s. 409, 410.

Bütün hikâyelerin odak noktası ailedir. Kimi zaman gerçeküstü, mitolojik varlıklara ev sahipliği yapan, bu sayede okuyucunun ilgisini diri tutan anlatılar, derinden derine ailenin, yurdun, törenin önemini zihinlere nakşeder.

Cesaretin, merhametin, dayanışmanın, dürüstlüğün övüldüğü hikâyelerde babalar ile oğulların birbirine seslenişleri içtenliklidir. “Kazan Bey’in Oğlu Uruz Bey’in Tutsak Olması” adlı hikâyede Kazan Bey, oğlu Uruz’a şu sevgi dolu ifadelerle seslenmektedir: “Oğul, oğul, ay oğul! Karşıda yatan kara dağımın yükseği oğul! Kararmış gözlerimin aydını oğul! Alaca tanla yerimden kalktığım senin için. Al atımı yorultmuşum senin için. Benim başım kurban olsun. Canım oğul senin için.” Hikâyelerde evlada karşı dile getirilen sevgi ifadeleri her zaman en üst düzeyde karşılığını bulur. Yine “Begil Oğlu Ermen” hikâyesinde oğul babası Begil’e, “Baba ne söylüyorsun, ne diyorsun? Bağrımınla yüreğimi ne dağlıyorsun? Altındaki al aygırı bana ver. Kan terletip koşturayım senin için. Sırtı sağlam demir zırhını bana ver. Yeni yaka diktireyim senin için. Ala gözlü üç yüz yiğidini bana ver. Yoldaşlığa, din-i Muhammed yoluna çarpışayım senin için.” sözleriyle seslenmekte ve babası için kâfirle cenk etmektedir. Aile bağlarının en güçlü hissedildiği yerler bu ve benzeri ifadelerdir. “Dede Korkut Hikâyeleri”nde yer alan bu saygılı ve samimi dil, günümüzde pek çok araştırmaya konu olmuş, değer aktarımında iletişim dilinin önemi başlıklı çalışmalara kaynaklık etmiştir.

“Dede Korkut Hikâyeleri”nin merkezinde anne, baba ve oğul vardır. Hemen bütün hikâyede öne çıkan güçlü aile bağları, Selçuklu ve Osmanlı devletlerinin oluşumunda rol oynayan kültürel arka planı yansıtması bakımından önemlidir. Babalar ailesini ve oğlunu korumak, oğullar ise bir ad alıp cesaretlerini ve kahramanlıklarını ispatlamak isterler. Sosyal hayatta tek eşlilik egemendir. Çocuk sahibi olmak gücün ve bereketin simgesidir. Ataya, babaya ve töreye saygı esastır. Hikâyelerde günümüz Türk aile yapısının köklerini görmek mümkündür. Çocuğun

doğduğu andan itibaren karşılaştığı en saygın kişi annesidir. Nitekim anneye saygı ve hürmetin sonunda diğer manevi değerlere ve soylu davranışlara ulaşması mümkündür. Bununla beraber büyüklerin dili, başta Dede Korkut olmak üzere hep dualıdır: “Yerli kara dağların yıkılmasın. Gölgelece yüksek ağacın kesilmesin. Hep akan güzel suyun kurumamasın. Kanatlarının ucu kırılmasın. Allah seni namerde muhtaç etmesin. Koşar iken ak boz atın sürçmesin. Vuruştığında kara çelik öz kılıcın uflanmasın. Allah’ın verdiği umudun kesilmesin. Ahir sonu, anı imandan ayırmasın. Ak alnında beş kelime dua kıldık, kabul olsun. Derlesin toplansın, günahınızı adı güzel Muhammed’in yüzü suyu hürmetine bağışlasın. Han’ım hey.”⁶

Dîvânü Lugâti’t-Türk: Öğüt Al Bilgisizliği Gider!

11. yüzyılın ikinci yarısında Kaşgarlı Mahmud tarafından Türkçeyi Araplara öğretmek amacıyla kaleme alınan “Dîvânü Lugâti’t-Türk” adlı ansiklopedik sözlük, sadece içerdiği söz varlığı açısından değil, Türklerin İslam’a geçiş sürecinde içinde buldukları düşünce iklimini resmetmesi bakımından da değer taşır. İhtiva ettiği pek çok deyim ve şiirle “Dîvânü Lugâti’t-Türk”, Türkçenin hem sözcük varlığına hem de o varlığı ortaya çıkararak düşünce ufkuna pencere aralar. Metinler kimi değerlere vurgu yaparken kimi zaafılara karşı da insanları uyarır. Gençleri bencillikten, kibirden, gururdan uzak durmaya, hoşgörü ve fedakârlığa yönelmeye teşvik eder. Gerçek iyiliğin karşılık beklemeden yapılan iyilik olduğunu vurgular. Bahadırılık, dostluk, misafirperverlik, cömertlik gibi soylu davranışların korunması gerektiğine, cimrilik ve tamahkârlık gibi hasletlerin sahibine zarar vereceğine dikkat çeker. Güler yüzlü olmanın, büyüklerle karşı hürmetkâr davranmanın ve dünyada iyi bir ad bırakmanın erdemli tavır ve davranışlar olduğunun altını çizer.

6 Dede Korkut Kitabı, Han’ım Hey, TOBB 2014, c. 1, s. 462.

Milletlerin kültürel istinat duvarları dilleridir. Dili muhafaza etmek, onu yabancı sözlerin istilasından sakınmak, o dille konuşan yediden yetmişe herkesin tabii sorumluluğudur. Karahanlılar döneminin ünlü âlimi Kaşgarlı Mahmud, eseriyle bu sorumluluğun altını çizmiş, gelecek nesillere hem kelimeleri hem de kelimeleri açıklarken kullandığı öğütleri miras olarak bırakmıştır:

“Oğul benden öğüt al, fazilet dile, ulus arasında büyük bilgin ol, bilgini yay. Oğlum sana fazilet, öğüt, miras bırakıyorum, bilgin bir adam bularak onun tarafına bak. Oğlum, öğüt al bilgisizliği gider, kimin kavutu varsa ona pekmez katar. Bilgin kimseyi hoş tutup sözünü dinle, faziletini öğrenerek işte kullan. Her gün yanına giderek onun bilgisini öğren, gönül alçaklığıyla ona hizmet et, gururu bir yana koy. Bilgin adamların sözlerini öğüt olarak al, iyi söz tesir ederse öze siner. Ananın babanın sözünü işiterek öğütlerini reddetme, mala ve talihe eriştiğinde şımarıklık yaparak azma. Seni yaşlı bir adam çağırırsa ona doğru koş; kuraklık yıllarda millete bak, nereye konarlarsa sen de birlikte kon. Bil ki verdiğin senindir, insanoğlu karnına tapar; kişi mezara girdiğinde kalan mal başkasındır. Eldeki mala sevinirsin, ona az sevin; giden mala acıma, ona çok pişman olma.”⁷

Kutadgu Bilig: Doğruluk İnsanı İkbale Erdirir

İslami Türk edebiyatının ilk eserlerinden olan “Kutadgu Bilig (Mutluluk Bilgisi)”, geçmişten günümüze anlamını ve güncelliğini yitirmeyen nasihatlerle doludur. Yüsun Has Hâcib’in (ö. 1078.) kaleme aldığı eser, sadece yöneticilere değil genç yaşlı, kadın erkek, zengin fakir, toplumun her kesiminden insana hitap eder. Eser adalet, devlet, akıl ve kanaat olmak üzere dört temel üzerine bina edilir.

7 Dr. Osman Esin, “Divanu Lugati’t-Türk’teki Öğüt Metinler Üzerine Stilistik Bir İnceleme”, *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 2018, cilt 7, sayı 45, s. 524 – 527.

“Kutadgu Bilig” didaktik olduğu kadar sürükleyicidir de. Ayrıca bir tiyatro kurgusuna sahip olması bakımından benzerlerinden ayrı bir hususiyet taşır. Hükümdar Gündoğdu adaleti, vezir Aydoldu mutluluğu, vezirin oğlu Ögdülmüş akklı, vezirin akrabası derviş Odgurmuş ise kanaati temsil etmektedir. Soru ve cevap şeklinde diyalogların yanı sıra şahısların monologlarını, iç konuşma ve muhasebelerini içerir. Her ne kadar dönemin yöneticilerine nasihatlerle dolu da olsa eser gençlere ve gençler üzerinden geleceğe seslenmekte, geleceği inşa etmeye çalışmaktadır: “Ey yolunda sevinçle ilerleyen genç, sözümü boş sayma. Gönülden ve içinden gelerek dinle ve uy. Doğruluk yolundan şaşmamaya çaba göster. Gençliğin boşa gitmesin. Ondan yeteri kadar yararlanmayı bil, gençliğini değerlendir. Çünkü ne kadar sıkı tutarsan tut, o bir gün elinden kaçır. Sende gençlik gücü varken boşa harcama. İbadetten hiçbir zaman geri durma, hep ibadet et. Bu sözümü iyi dinle, sonra elden gidince gençliğin özlemini çeker pişman olursun ama yararı olmaz.”⁸

Yûsuf Has Hâcib sosyal sorunları kendine dert edinen, toplumun refahını akamete uğratan sosyal yaraların iyileşmesi için gayret gösteren bir âlimdir. İnsanlara iki cihan saadetini elde etmenin yollarını öğütleyen müellifin önemle üzerinde durduğu konuların başında bilgi gelir. Bilgiye ve onu elde etme yollarına dikkat kesilen Yûsuf Has Hâcib, her bilginin elde edilmemesi gerektiğini düşünür. Onun düşünce dünyasında bilgi, işe yarayanlar ve yaramayanlar olarak ikiye ayrılır. Dünya ve ahiret hayatında insana kazanç sağlayacak ilmin peşinden koşulmalı, diğerinden ise uzak durulmalıdır. Öğrenilen bilgiyi hayata geçirmenin altını çizen Yûsuf Has Hâcib’e göre işletilmemiş, hayatla buluşturulmamış bilgi anlamsızdır: “İnsan gönlü dibi olmayan bir deniz gibidir; bilgi onun dibinde yatan inciye benzer. İnsan inciye denizden çıkarmadıkça o, ister inci olsun ister çakıl taşı fark etmez. Kara toprak altındaki altın, taştan

8 Yûsuf Has Hâcib, *Kutadgu Bilig*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 2. Baskı, Mart 2002, s. xxiii.

farksızdır, oradan çıkınca beylerin başına tuğ tokası olur.”⁹ Yü-suf Has Hâcib, gençliği daima önemser, toplumsal mutluluğun ancak gençlerin mutluluğuyla sağlanacağını söyler. Gençlerin ise mutluluğa erdemli tutum ve davranışlarla ulaşabileceğini, bu yolda doğruluk ve dürüstlükten başka rehber bir değer olmadığını vurgular. Eserde vezir Aydoldu ölüm döşeginde, oğlu Öğdölmüş’e nasihat ederken gerçekte sadece ona değil, dünya imtihanına tabi olan bütün gençlere, oğullara, kızlara, gelecek nesillere seslenir:

“Ey oğul, sakın ha ölümü unutma... Bu dünya hayatına inanma, yel gibi geçer gider. Gaflete dalma, uyanık ol, bu dünyadan çabuk göçersin. Seni Yüce Rabbime emanet ettim. O dilerse seni gözetir, rızkını çoğaltır, nimetini artırır. Beden sonra ne yapacağını sana izah edeyim, dinle... Kalbini ve dilini doğru tut. Allah’a kullukta kusur etme. Sakın gafil davranma. Yarınki işini bugünden düzene koy. İyilik veya kötülük, her şeyi Allah’tan bil. Neye ihtiyacın varsa Allah’tan dile, bil ki sana yardım edecek ondan başka biri yoktur. Bugün de yarın da aziz olmak istersen Allah’ın emir ve yasaklarına uy. Davranışların, yaptıkların doğru olsun. Doğruluktan sapma. Doğru ol, dürüst ol, doğruluk insanı ikbale erdirir. (...) Gönül sırrını açıklama. Başkalarını kıskanma. Çok yemek yeme. Şarap içme, zina etme. Bunlardan kendini koru. Bunlar insana yoksulluk elbisesini giydirir. İçki insanı günaha teşvik eder. Mutluluk zina edenden kaçır, hem de yüzüne tükürerek, iğrenerek kaçır.”¹⁰

Atebet’ül-Hakâyık: İnancın Alameti Alçak Gönüllülüktür

Kutadgu Bilig’den yarım asır sonra yaşayan Edib Ahmed Yüknekî’nin bugünkü Türkistan’ın Taşkent şehri yakınlarında

9 Dr. Umut Kaya, “Kutadgu Bilig ve Yü-suf Has Hâcib’in Eğitimle İlgili Görüşleri”, *Düzce Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi*, c. 1, s. 8.

10 Yusuf Has Hacıp, Kutadgu Bilig, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 2. Baskı, Mart 2002, s. 55, 56.

âmâ olarak doğduğu, ünlü eseri “Atebet’ül-Hakâyık”ı (Gerçeklerin Heybesi) 12. yüzyılın ilk yarısında Karahanlı Türkçesiyle yazdığı bilinir. “Atebet’ül-Hakâyık”, İslam edebiyatı geleneğine uygun olarak besmele ile başlar. İlk on beyitte Allah’a hamd, beş beyitte Hz. Peygamber’e naat, sonraki beş beyitte de dört halifeye övgüler yer alır. Kırk beyit, yüz bir dörtlük olmak üzere toplam dört yüz seksen dört mısradan oluşan eser daha çok ahlak ve öğüt kitabı olarak bilinir. Yüknekî, düşüncelerini insanlara ulaştırmak için şiirin gücünden yararlanır. Nitekim eski çağlardan beri insanlar, hususi ve içtimai bilgilerini gelecek nesillere aktarmak için edebî formların kapısını çalmışlardır. En derin anlamları haiz hikmet parçaları bile uzun ömürlülük için edebî sanatların imkânlarına ihtiyaç duyar. Destanlar, maniler, menkıbe ve mesneviler hep bu saikle vücuda getirilmiş, manayı dilin takatine emanet etmişlerdir. Dilin ve ifadenin kudreti, sözgelimi Yûnus Emre’yi, Mevlânâ’yı, Karacoğlan’ı çağdaşları arasında benzer düşüncelere sahip nice insandan ayırarak bugünlere taşımış, tarihe mal etmiştir. “Atebet’ül-Hakâyık” için ibretlik hikâyelerle, deyişlerle, telkinlerle dolu bir nasihat kitabı demek isabetli olacaktır. Edib Ahmed Yüknekî, gelecek nesillere ilmin üstünlüğünü, dünya ve ahiretin ancak ilimle kazanılacağını; cömertliğin, tevazuun ve hilmin ölümsüz erdemler olduğunu; kibrin, cahilliğin ve ihtirasın zararlarını anlatmıştır. Eser bu açıdan insani ve İslami değerlerin aktarımını esas alır:

“Sana yine çok gerekli bir sözüm daha var, bana kulak ver onu söylüyorum şimdi. O söz şudur: Kibri yere at, alçak gönüllülüğe sarıl, onu sıkı tut. Kibir, bütün dillerde yerilen bir huydur. Huyların en iyisi alçak gönüllülüktür. Bir kimse ki büyüklük tasladı, bencillik ettiyse onu ne Allah sever ne de kul. Büyüklenme elbisesini giyindin ise hemen üzerinden çıkarıp at. Halka karşı kibirle göğüs kabarttınsa dilini hemen düzelt. Allah’ın varlığına ve birliğine inancın belirtisi alçak gönüllü olmaktır. Eğer sen de mümin isen alçak gönüllü ol. Allah, alçak gönüllü olanı yüceltir, kibirliyi de aşağılara düşürür. Sakın

büyükklük taslama, gerçek ulu, yalnız Allah'tır. Allah, 'Ululuk bana mahsustur, onu siz üzerinize alınmayın.' dedi. Büyüklemeden, büyüklüğe uzanman eğer zenginlikten dolayı ise çıplak giderken malın sana ne yararı olacak dersin. Kasan ve cüzdanın burada kalacak. Eğer büyükleme kişi, kendisini soylu olduğunu söylüyorsa ben ona kesin cevabı vereyim: İnsanlar başlangıçta ana ve baba bir kardeştir; iyice araştırırsan aralarında ne gibi farklar bulabilirsin?"¹¹

Pendnâme: Vurgunculardan Uzak Dur Oğlum

Selçuklu Dönemi'nde yaşamış ünlü mutasavvıf Ferîdüddin Attâr (ö. 1221), başta Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî olmak üzere pek çok ismi derinden etkileyen, kendinden sonraki tasavvuf edebiyatının sınırlarını belirleyen önemli bir isimdir. Kendisine nispet edilen "Pendnâme" adlı eserinde sıklıkla vurguladığı "Oğlum" hitabının ardından nasihatlerde bulunur, takvanın ve ihlasın önemine vurgu yapar: "Oğlum: Makbul ve itibarlı insan olmak istiyorsan takva yolundan ayrılma. Din yapısı takvadan bayındırlaşır. Fakat tamah yüzünden de harap olur. Takva ilminden ders alanlara Tanrı'dan başka her şeyden uzaklaşmak yaraşır. Allah korkusu takvadan doğar. Takvasız yaşayan kepaze olur. Takva ile kendini doğru yola getiren kişinin hareketi de sükûtu da hep Allah içindir. Takvasız Tanrı'dan sevgi umanları muhabbette yalancı say."¹²

Nasihatnameler genellikle kendi dönemlerine ait hastalıklı alanlara işaret eder. Ferîdüddin Attâr'ın vurguncu ve faizcilere dair öğüdü, hem kendi devrine ışık tutar hem de sonraki yüzyıllarda anlamını korumaya devam eder: "Vurgunculardan da uzak dur oğlum: Çünkü onların düşmanı nur saçan Tanrı'dır. Halktan faiz alan kimselere asla merhaba demeyesin. Hastaların

11 Edib Ahmed Bin Mahmud Yüknêkî, *Atebetü'l-Hakâyık*, haz. Yaşar Çağbayır, Ötüken Neşriyat, 2. Baskı 2009, s. 24, 25.

12 Ferîdüddin-i Attâr, *Pendname*, Çev. M. Nuri Gençosman, Maarif Basımevi, 2. Baskı 1958, İstanbul. s. 47.

ziyaretine uğra. Çünkü bu âdet insanların en hayırlısı olan Hz. Peygamber'in sünnetidir. Elinden gelirse susuzları suya kandır. Meclislerde dostlara hizmet et. Yetimlerin hâl ve hatırlarını sor ki Allah seni daima aziz etsin.”¹³

Tarih bir süreklilik içinde akar. İnsanı diğer canlılardan farklı kılan ve yeryüzünde mirasçı mevkiine oturtan hususiyeti onun şuurudur. Bu şuur ki tecrübelerin nesilden nesile aktarımını, başta din olmak üzere ideal bir toplum dizayn etmek isteyen bütün inanç ve düşünce sistemlerini harekete geçirmektedir. Toplumlar, yaşadıkları kültür havzasında kendinden öncekilerin birikimiyle insanlık yürüyüşüne dâhil olurlar ve sonraki nesillere kendi kazanımlarını miras bırakırlar. Her çağ kendinden evvelki zamanların toplamı, sonraki zamanların ise bileşenidir bir bakıma. Hz. Peygamber'in, “*Din nasihattir.*”¹⁴ hadis-i şerifini esas alan pek çok âlim ve edip, bildiği, duyduğu, tecrübe ettiği hikmetleri kendinden sonrakilere öğüt olarak bırakmak istemiş; söz uçar yazı kalır, diyerek yazılı kültürün imkânlarına başvurmak suretiyle nice tecrübenin, nice öğüdün kendilerinden asırlar sonrasına, bugünlere kadar erişmesine vesile olmuşlardır.

---

13 a.g.e., s. 66.

14 Müslim, İmân, 95.

'Her devrin gençliği başka bir gurur ile yaşamıştır. Gurur, yani içten gelen büyüklenme, devrin değer hükümlerinden gıdalanarak şekil kazanır, konusunu cemiyette bulur, genç ruhlarda bu konuya bağlı ateşli bir inanç halini alır. Bu inanç hayati enerji ile yüklü gencin hareketlerinin kaynağı olur. İmanın içselliği ve derinliği nisbetinde gençlik değerlidir, verimlidir, takdirlere layıktır. Her cemiyet, kendi gençliğinin çehresinde değer kazanır. Milletın hayatı içinde bütün gençliğinin varlığı barınmaktadır. Tarihin satırları altında her devrin gençliğinin çehresi seziliyor.'

(Nurettin Topçu)